

*O našim pravima: rektorov napad na prava nastavnika i najavljeno smanjenje plaća**O zakonima: zašto radimo na zakonima i o radu radnih skupina*

O NAŠIM PRAVIMA

Ozbiljna prijetnja pravima nastavnika, znanstvenika i svih drugih zaposlenika

U nedavnom pismu Ministarstvu rektor Bjeliš dovodi u pitanje vaša prava iz kolektivnog ugovora. Naime, rektor bi uskratio pravo Sindikatu da kolektivno pregovara s Vladom. Traži da u pregovorima sudjeluje on i sveučilište. Iz pisma nije jasno s kime i kako, ali je jasno zašto. Zato da bi prava zaposlenika bila što manja. Pri tome se poziva na izboru sveučilišta. Pravo na kolektivno pregovaranje jedno je od najvažnijih prava modernog doba. Rektor, međutim, neke odredbe kolektivnog ugovora naziva nemoralnim. Kolektivnim pregovaranjem zaposlenici utječu na uvjete svoga rada i života.

Navodimo tek neka prava iz kolektivnog ugovora: dodaci za dr. i mr., dodaci 4, 8, i 10% za godine staža u službi, naknada za izradu doktorata i magisterija, zaštita asistenata, mirovanje rokova za izbor u slučaju roditeljskih dopusta, bolesti i drugih opravdanih slučajeva, pravo na dvostruku otpremninu i dvostruki otkazni rok u slučaju otkaza, studijski dopusti, sistematski pregledi, božićnice, regresi, jubilarne nagrade, prijevoz, naknade za terenski rad, razne vrste pomoći, otpremnina u slučaju odlaska u mirovinu, osiguranje od posljedica nesretnog slučaja na radu, pravo na rad sindikata, dodaci za posebne uvjete rada itd., itd., itd. **Razori li netko sustav kolektivnog pregovaranja ostat ćemo ili bez ovih prava ili mogućnosti njihova daljnje unapređenja. Razore li Sindikat neće vam imati tko to izboriti. Čuvajte sve to kao svetinju. Sveučilište vam ne može zamijeniti sindikat. Ono će uvijek biti poslodavac.**

ZA VLASTITE PRIHODE PROTIV VAŠIH PRAVA. Rektor (a možda i uprava sveučilišta?) smanjenje vaših prava želi iz dva razloga.

Prvi je razlog da „zaštiti“ ustanove od plaćanja obveza iz kolektivnog ugovora. Kao da su sastavnice privatna poduzeća u vlasništvu naših uprava, a ne sastavni dio javne službe u znanosti koja se financira iz državnog proračuna. Problem nastaje zato što Država ne plaća na vrijeme pokojnu obvezu iz kolektivnog ugovora pa moramo tužiti za svoja prava. Sjetite se božićnica. Dok Ministarstvo ne refundira sredstva po tužbama trpe vlastiti prihodi na ustanovama. Umjesto da rektor zajedno s nama kritizira Vladu što ne plaća neke obveze na vrijeme, on kritizira kolektivno pregovaranje i Sindikat. Rektor nije u stanju naći drugi način kako zaštititi vlastite prihode fakulteta nego tako da smanji ili ukine prava zaposlenika i problem prevale na njihova leđa.

Koliko je napad na sindikat i kolektivni ugovor besmislen postupak vidi u našem odgovoru na www.nsz.hr.

Drugi razlog: rektor ne može izboriti više sredstava za razvoj znanosti i sveučilišta od Vlade pa bi htio to namaknuti od vaših prava, kao što je to svojevremeno napravljeno i sa studentima kada je uvođio originalni model školarina. Sjećamo

Rektor nije bilo tko i zato njegova riječ nije bezazlena. Njegova stajališta nas brinu jer ne znamo njihov krajnji domet u ovoj ili budućoj Vladi.

se također i izjave da „Sindikat uništava znanost previsokom razinom prava“ (!?). Prepreka razvoju su izgleda vaša prava, a ne kaotično, neorganizirano i fragmentirano stanje na sveučilištu. Ako rektor želi više novca za znanstveni rad nije li adresa za to Vlada RH?

Umjesto toga on usmjerava pritisak na radne ljude. Misli da će on ispregovarati bolje nego Vlada tako da smanji prava radnim ljudima pa će više ostati za sveučilište.

JOŠ JEDNA ZLOUPOTREBA AUTONOMIJE. U gore opisanoj namjeri rektor se sukladno domaćoj tradiciji poziva na velike principe da sakrije male motive. Ovdje zloupotrebljava princip autonomije sveučilišta. Naše pregovaranje na temelju zakona naziva kršenjem autonomije. Vidi o tome argumentirani odgovor u našem pismu.

Akademске slobode i kolektivno pregovaranje su komplementarna, a ne suprotstavljena prava. Visoka razina prava zaposlenika jača autonomiju. Već smo naučili na veoma neobične interpretacije autonomije u RH. Svojevremeno je autonomija bila izgovor zašto nisu vratili našeg redovnog profesora nakon pravomoćne sudske presude na posao. Ovim stavovima rektor je pokazao da je za njega sveučilište autonomno kada su on i uprave ustanova autonomni u odnosu na prava nastavnika i znanstvenika. Još jedan hrvatski izum.

Ne zaboravimo! Autonomija ustanova služi akademskim slobodama nastavni-

Rektor traži da u pregovorima sudjeluje on i sveučilište s namjerom da bi prava zaposlenika bila manja.

ka i znanstvenika, a ne želji nekih da bez polaganja računa raspolazu novcem poreznih obveznika, školarinama ili drugim zaradama na javnome dobru.

Naše pregovaranje o vašim normama u nastavi također je nešto što po njemu ugrožava autonomiju sveučilišta. Pri tome zaboravlja da naša

Da biste se sasvim uvjerali u to što vam ovdje pišemo pročitajte na www.nsz.hr sljedeće: 1. cjeloviti odgovor Sindikata rektoru, 2. rektorovo pismo, 3. odgovor naše pravne službe, 4. odgovor Ministarstva te 5. poslušajte audio snimku izlaganja V. Ribičića sa sjednice Senata Zagrebačkog sveučilišta.

norma u nastavi nije fiksna, već tek zaštitna. Ona može biti i manja ako to sveučilištu treba. No, on to tvrdi zato što želi da ona bude veća kako bi ustanove ostvarile veće uštede na troškovima rada. Ne vidimo drugi razlog. Autonomija se krši, dakle, zato što uprave normu ne mogu povećati. Ovo za naše zaposlenike predstavlja alarmantnu tvrdnju. Autonomija sveučilišta ne pripada upravljačima ustanova, već prvenstveno nastavnicima. Imamo pravo pitati se kome onda pripada Aleksa Bjeliš kao rektor?

RAZINA RASPRAVE NA SENATU. Rektor se postavio kao poslodavac iz privatnog biznisa, a u tome ga je podržao Senat (doduše tek oko polovice, a možda i manje

jer rektor nije brojao glasove na kraju rasprave). Čini nam se da je druga polovica shvatila o čemu se radi. Ono što nas je prilikom rasprave o Kolektivnom ugovoru iznenadilo je razina komunikacije u kojoj je nedostajalo želje za pažljivim slušanjem i argumentiranim dijalogom.

REKTOROV PRISTUP. Žalimo što rektor Sveučilišta ne štiti temeljne principe modernog društva, već ih ugrožava. To bismo prije očekivali od Države. Takvo rektorovo ponašanje kuriozitet je i u međunarodnim relacijama. U Sloveniji su se naše kolege šokirali kada smo im se požalili. Primjećujemo nesprijetnost rektora za konstruktivno dogovaranje i poduzimanje. Nepotrebno je otvorio sukob čak i sa Sindikatom. Čini nam se da rektor zaboravlja na vlastite ideje i programe i da se povija pod utjecajem nekih sredina na sveučilištu, koje štite parcijalne interese

Autonomija ustanova služi akademskim slobodama nastavnika a ne upravama ustanova.

Umjesto pritiska na Ministarstvo on je odabrao pritisak na prava radnih ljudi i prava sindikata.

Akademске slobode i kolektivno pregovaranje su komplementarna, a ne suprotstavljena prava.

vlastitih sastavnica nezainteresiranih za prosperitet Sveučilišta kao cjeline.

Bez moći i zakonskih poluga za upravljanje, on je svoje mišće odlučio pokazati na zaposlenicima i njihovim pravima. Čini nam se da na sveučilištu ima puno većih problema od kolektivnog

pregovaranja. Godinama na sveučilištu buja komercijalizacija, vlastiti prihodi važniji su od nastave, imamo 30 umjesto jedne bolonje, uvedene su bile najviše školarine u Europi, Sveučilište je rascjepkano i nefunkcionalno, bez strategije i konzistentne politike, bez financijskih poluga, i unatoč tome postoje otpori promjenama. To su rektorovi poslovi.

Sindikat spriječio smanjenje plaća doktorima i magistrima

Državna revizija ustanovila je da fakulteti i instituti krivo obračunavaju dodatak za magisterij i doktorat. Ministarstvo je odmah uputilo ustanovama zahtjev za promjenom obračuna. Novi obračun dovodi do smanjenja plaća doktorima i magistrima od 100 do 250 kuna. Čim su nas o tome obavijestili povjerenici mi smo reagirali i tražili sastanak Komisije za tumačenje Kolektivnog ugovora. U njoj sjede predstavnici sindikata i predstavnici Ministarstva. Na sastanku 31. siječnja problem je riješen i ako su Vam na ustanovi obračunali plaću za siječanj manje nego li do sada, nemojte se brinuti, morat će Vam to vratiti. Za pravno tumačenje ugovora odgovorna je Komisija, a ne državna revizija. Također, sličan problem nastao je i kod umjetničko-nastavnih zvanja s pokušajem ukidanja ekvivalenta dodatku za doktorat i magisterij. I to smo riješili. Upoznajte se s problemima detaljnije na www.nsz.hr.

Zašto sudjelujemo u radnim skupinama za izradu tri zakona?

Sindikata je kritizirao sva tri prijedloga zakona zbog niza neprihvatljivih rješenja (vidi www.nsz.hr). I ostali dijelovi akademske zajednice uputili su oštru kritiku. Na Velikom vijeću Sindikata, 22. listopada, ministar je puna tri sata stojički slušao kritičke primjedbe naših članova. Na kraju je obećao u drugoj fazi uključiti i sindikalne predstavnike. Sredinom prosinca nove su radne skupine počele raditi na tri nova zakona, a njih su činili čelnici naših ustanova – ravnatelji, rektori i prorektori - i tri sindikalna predstavnika. Neki su pitali trebamo li raditi na tim zakonima s obzirom na neprihvatljivost prvotnih prijedloga. Odlučili smo da je to naš imperativ iz sljedećih razloga:

1. Ako nas tamo nema moguća su katastrofalna rješenja po radne odnose naših zaposlenika. S obzirom da u radnim skupinama sjede čelnici ustanova, koji su i poslodavci u našem sustavu, takva je mogućnost sasvim realna, što znamo iz prijašnjih iskustava. Upravo su iz tog miljea više puta lansirane ideje o pretvaranju stalnog radnog odnosa naših nastavnika i znanstvenika u radni odnos na određeno vrijeme (što se i nalazi u prijedlogu prvotne verzije ovih zakona). Također, bilo je nekoliko pokušaja da se asistentima ukine radni odnos i pretvori ih se u stipendiste (po uzoru na neke velike zemlje Europske unije) itd. Opća tendencija kratkoročnih i nestalnih ugovora zahvatila je mnoge zemlje, pa i u našem susjedstvu. Samo u Velikoj Britaniji je broj nastavnika s ugovorima na stalno s 2/3 od prije 20 godine pao na svega 1/3 danas. Kod nas je

to do sada sprječavao Sindikat jer je bio na pravome mjestu u pravo vrijeme. Naša je primarna briga vaš radno-pravni položaj.

- 2. Ministarstvo je pokazalo otvorenost za argumentirani dijalog i spremnost na odustajanje od mnogih rješenja** koja su nam u prvotnim verzijama bila neprihvatljiva. Uvažavanje argumenata rad čini smislenim. Međutim, takva fleksibilnost pokazuje da u Ministarstvu nije postojala razrađena koncepcija (što ne smatramo pohvalnim), ali ne postoji niti nekakav dijabolični plan (ili ga mi još nismo primijetili). Ako čvrsta koncepcija ne postoji onda se ona mora izgraditi u hodu, a pri tome mi, s našim znanjima, međunarodnim iskustvima i s našim strateškim dokumentima možemo pomoći njejoj izgradnji. (Upućujemo na naše rezolucije i politiku u znanosti i visokom obrazovanju sa Sedmog sabora Sindikata - vidi www.nsz.hr).
- 3. S obzirom da su promjene u visokom obrazovanju i znanosti neizbježne, Sindikat mora paziti u kojem smjeru one idu.** Da je stanje u našem visokom obrazovanju i znanosti jako loše misle svi kompetentni subjekti u zemlji i iz inozemstva. Po svim segmentima zaostajemo. I zato moramo biti tamo da promjene ne bi pod naletom neoliberalnih rješenja odnijele **najvažnije naše vrijednosti**: akademske slobode nastavnika i javni karakter visokog obrazovanja i znanosti.
- 4. I na koncu, već u prvotnim prijedlozima bilo je i nekih dobrih rješenja za vaša prava i modernih rješe-**

nja za sustav (u tekstu na našem webu označeno plavom bojom), koja su upućivala da vrijedi pokušati.

Prigovor da Sindikat radom u radnim skupinama daje legitimitet budućim katastrofalnim rješenjima i da će na kraju biti izigran, nakon čega neće stići više prosvjedovati nije opravdan. Kada bi postojala čvrsta koncepcija koja šteti ljudima u sustavu tada bi se moglo reći da je naš ulazak u izradu takvih zakona upitan (iako bi i tada ostala dilema treba li pokušati spašavati što se da spasiti). Sindikat se nikada do sada nije dao izigrati, pa treba vjerovati da se to niti sada neće dogoditi. A prosvjedovati uvijek stignemo čim uočimo da stvari ne idu u pravom smjeru. Naš Sindikat veoma je jak i respektabilan za stolom u argumentiranom dijalogu, kako u radu na zakonima tako i u pregovorima o vašim pravima.

Otpori nekih sredina bilo kakvim promjenama poznati su nam cijelo ovo desetljeće. Iza toga stoje snažni materijalni interesi i zloupotreba javnoga dobra za privatne i skupne interese, pri čemu se opravdanje pronalazi u naopakim interpretacijama autonomije sveučilišta. To su oni koji su nedavno na jednom skupu izjavljivali da ustanove trebaju sačuvati svoje profite i svoje vlasništvo. Jedan dekan i jedna prorektorica nisu znali da je državno sveučilište po definiciji javno dobro i da javna ustanova ne može imati profite. To je abeceda, ali i slika nerazumijevanja problema u dijelu akademske zajednice. **Zar bi u takvom ambijentu s takvom količinom neupućenosti u društvu i Državi mi trebali ostati po strani?**

O radu u radnim skupinama

Za sada se mnoge primjedbe, ne samo našeg Sindikata već i drugih dijelova akademske zajednice usvajaju u atmosferi argumentiranog dijaloga. Nije realno očekivati da će svi naši prijedlozi proći, ali za sada ne postoji razlog zbog kojeg bismo napustili radne skupine. Ministarstvo uglavnom prihvaća dogovore koje postignu sami članovi radnih skupina. Najdalje je otišla radna skupina za zakon o znanosti. Skupina za izradu zakona o visokom obrazovanju također je napravila zapažen posao, a naš je sindikalni predstavnik veoma aktivan.

Skupina za izradu zakona o sveučilištu koju čine uglavnom rektori, najmanje je do sada napravila, što zbog njihove preuzetosti, a što zbog višekratne rasprave koju je na nekoliko sjednica otvorao rektor Bjeliš. On je inzistirao na tome da je nužno prethodno imati smjernice ili politički dokument za izradu zakona. Mi smo ga u tome podržali,

a i većina drugih misli da bi to bilo korisno, ali kada ih već nema, misle da ih je moguće iskristalizirati kroz rad na samim zakonima. Rektor Bjeliš tako ne misli pa je višekratno prekidao rad i odlazio sa sastanaka. Uslijed toga, ta radna skupina nije napravila puno na samim zakonima. U tom razdoblju, umjesto ljutnje i dugih neplodnih rasprava, prijedlog koncepcije se već mogao i napraviti. Mogao ju je pripremiti i sam rektor Bjeliš, Ministarstvo pa i radna skupina. Sveučilište u Zagrebu planira izradu programa svoje transformacije pa se čini da se ova prerana izrada zakona ne uklapa u njihov plan aktivnosti. Zbog toga je Sindikat predložio da se napravi posebni zakon za Sveučilište u Zagrebu, ali se s time nisu složili ostali rektori.

Sindikata smatra potrebnim da Vlada prije pisanja nove i konačne verzije sva tri zakona, na temelju ishoda rasprava u radnim

skupinama, obavezno usvoji programski dokument o cilju i razlozima reforme u našem sustavu (tzv. policy paper) koji će zajedno sa zakonima ići na javnu raspravu. Rektor je također u radnoj skupini višekratno optuživao da postoji urota o podjeli Sveučilišta u Zagrebu. To je čudna optužba jer je Sveučilište već podijeljeno. Ono je rascjepkano na tridesetak sastavnica, od kojih svaka za sebe funkcionira kao mikro-sveučilište. Sveučilište u funkcionalnom smislu gotovo da i ne postoji. Tko je god proveo i malo vremena na vanjskim sve-

učilištima zna o čemu ovdje govorimo. Nije pitanje treba li podijeliti Sveučilište u Zagrebu već treba li ga integrirati u jedno ili nekoliko sveučilišta, ili pod jednim sveučilištem organizirati nekoliko grozdova srodnih fakulteta. Sve su to legitime ideje, o kojima slobodni ljudi u ovoj zemlji slobodno razgovaraju već više godina. Kada se o tome govori rektor se previše ljuti i optužuje umjesto da argumentira suprotno. U radnim skupinama smo čuli da se to pitanje neće uređivati zakonom već će o tome odlučivati samo Sveučilište.

Naša polazišta za rad na zakonima

U ocjenu tri nacrti zakona krećemo temeljem naših gledišta koja su rezultat dugogodišnje rasprave u Sindikatu. Izdvojiti ćemo samo nekoliko naših dijagnoza stanja u sustavu, koje su relevantne u kontekstu rasprave o zakonima:

1. U sustavu radnih odnosa već je sada u osnovi postignuta ravnoteža između potrebne sigurnosti i potrebne nesigurnosti, sukladno prirodi znanstvenog i nastavnog rada. Ta je ocjena i međunarodno potvrđena. Moguće su tek neke manje promjene.
2. Sindikat se protivi uvođenju školarina, a pogotovo na način da su one supstitut za neadekvatno financiranje države. Sveučilište je fragmentirano do te mjere da kao funkcionalna cjelina i ne postoji. Takvo stanje je neodrživo, na dulji rok šteti svima u akademskoj zajednici i bitno smanjuje učinke znanstvenih i nastavnih potencijala.
3. Posljedica toga je kaotično stanje u kojem se gubi odgovornost prema misiji sveučilišta radi ostvarivanja komercijalnih učinaka; ne postoji nikakvo a kamoli efikasno upravljanje sveučilištem, ne postoji koherentna visokoobrazovna, znanstvena i poslovna politika razvoja, zloupotrebljava se javno dobro za privatne svrhe, upisuju se studenti radi školarina preko kapaciteta ustanove, izostaje nadzor itd. Ovdje je nemoguće

pobrojati sve manifestacije takvog stanja pa vas zato upućujemo na naše dokumente na našim web stranicama.

4. Bolonjski proces i financijska autonomija u upravljanju proračunskim sredstvima nisu izvedivi na odgovarajući način bez integriranog sveučilišta (svaki fakultet jedna bolonja).
5. Financiranje nije u korelaciji s kvalitetom rada i istraživanja. Ukratko, sustavu nedostaje efikasno upravljanje, jačanje odgovornosti na svim razinama i usmjerenost na nastavu i istraživanje. Sustav je sve većom komercijalizacijom počeo ugrožavati visoko obrazovanje kao javno dobro. Mi smatramo da je snažni i stalni nadzor države izuzetno važan i koristan za sve pa i za sveučilište. Taj se nadzor može obavljati interno i eksterno. Međutim, u upravljanju sveučilištem država ne bi trebala sudjelovati niti interno, niti eksterno. Najviše što bi mogla imati je pravo veta na neke zakonom točno propisane odluke i eventualno potvrđivati rektora nakon izbora na senatu i time

rektora učiniti odgovornim i prema državi. Predloženo rješenje o preoblikovanju uz manje promjene je sasvim razumno. Odnos između države i sveučilišta trebala bi biti stvar razumnog dogovora sveučilišta i države. U razumnoj zemlji. Država može imati samo one funkcije koje je u stanju kvalitetno obaviti, ili stvoriti institucije koje to mogu napraviti. Država u tim funkcijama koje preuzima mora biti nepristrana. To su dva prevažna postulata.

Sadašnje stanje pogoduje određenim krugovima koji se godinama najžešće opiru bilo kakvim promjenama zlorabeći autonomiju sveučilišta i institucije poput Ustavnog suda. Kritičari prvotnih verzija zakona bili su podijeljeni na one koji žele očuvati status quo i na one koji žele promjene, a nisu zadovoljni ponuđenim rješenjima (Sindikata).

